

SADRŽAJ

Napomena uz ovo izdanje	9
Predgovor uz sedmo izdanje	9
Predgovor uz šesto izdanje	10
UVOD – Nauka kao identitet	11

DEO PRVI

PRISTUP OPŠTOJ SOCIOLOGIJI

Odeljak prvi 1. ISTORIJSKE I TEORIJSKE PRETPOSTAVKE NASTANKA SOCIOLOGIJE KAO NAUKE	17
1.1. Proces diferencijacije znanja i pojava sociologije kao posebne nauke	17
1.1.1. Pojam sociologije	17
1.1.2. Kontroverze oko nastanka sociologije	19
1.2. Predistorija sociologije	20
1.2.1. Antička misao o društvu	20
Shvatanje društva u grčkoj filozofiji	21
Sokrat i sofisti	21
Platon	22
Aristotel	24
1.2.2. Srednjevekovna misao o društvu	29
Toma Akvinski	30
Ibn Haldum	31
1.2.3. Humanizam i renesansa	32
1.2.4. Preteče sociološke teorije (novovekovna misao o društvu posebno u XVI, XVII i XVIII veku)	33
Nikolo Makijaveli	37
1.2.5. Proces postepenog diferenciranja znanja	39
1.3. Društveno-istorijski i teorijski uslovi konstituisanja sociologije kao nauke četrdesetih godina XIX veka	40
1.3.1. Društvena uslovljenost naučnog saznanja	40
1.3.2. Teorijski izvori koji su uticali na stvaranje sociologije	42
1.4. Pluralizam teorijskih shvatanja u sociologiji	43
1.4.1. Načelne pozicije	43
1.4.2. Faze razvoja sociologije	45
1.4.2.1. Nove sociološke teorije	46
Odeljak drugi 2. PREDMET SOCIOLOGIJE	49
2.1. Temeljna pitanja i osnovna područja sociologije	49
2.1.1. Uvod	49
Klasifikacija nauka	49
2.1.2. Pristupni pojmovi pri definisanju predmeta sociologije	50
Pojam društva	50

2.1.3 Različiti pristupi u određenju predmeta sociologije	53
2.1.4. Zaključno-sintetičko određenje predmeta sociologije	59
2.2. Odnos sociologije i drugih nauka	60
Uvod	60
Odnos sociologije i drugih društvenih nauka	61
Odnos opšte sociologije i posebnih (aplikativnih) sociologija	65
Zaključne napomene	66
Odeljak treći 3. SOCIOLOŠKE METODE	67
(Obeležja, specifičnosti i podele metode u sociologiji)	
3.1. Pojam naučne metodologije. Metoda i njena osnovna podela	67
3.2. Osobenost Marksove metode (opšte metode)	69
3.3. Posebne, empirijske i druge metode i logički postupci	70
3.4. Postupak, metoda naučnog saznanja	74
Odeljak četvrti 4. SOCIJALNI DETERMINIZAM	77
4.1. Pojam i vrste determinizma	77
4.2. Pojam socijalnog determinizma	79
4.3. Preispitivanje mehaničkog i dijalektičkog determinizma	80
Odeljak peti 5. NAUČNI ZAKON – SPECIFIČNOST SAZNANJA I ZAKONITOSTI DRUŠTVENIH POJAVA	85
5.1. Pojam naučnog zakona	85
Klasifikacija društvenih zakona	87
Društveni zakoni i pravna pravila	88
5.2. Specifičnosti zakona koji deluju u društvu	88
DEO DRUGI	
TEORIJSKI RAZVOJ SOCIOLOGIJE	
Odeljak šesti 6. ISTORIJA SOCIOLOGIJE	95
6.1. Osnivači sociologije	95
6.1.1. Anri Klod de Sen-Simon (1760-1825)	95
6.1.2. Ogist Kont (1798-1857) i pozitivizam	98
6.1.3. Herber Spenser (1820-1903) i teorija organicizma	102
6.2. Klasično-građanske doktrine	104
(Istorija škola)	
– Istorija klasika	104
Sociologija Nemačke: Maks Veber	104
– Veberov metodološki program	106
– Veberovi pogledi na suštinu kapitalizma	108
– Veberovo shvatanje društvene strukture i organizacije	109

Sociologija Francuske: Emil Dirken i njegova reformistička škola	
– Metodološki program Dirkenove analize	111
– Dirkenov koncept „racionalne norme”	113
– Dirkenovo učenje o religiji	115
Sociologija Italije: Vilfredo Pareto	116
Sociologija Austrije: Ludvig Gumplovič	118
Sociologija Engleske: B. Kid, L. T. Hobhaus	120
– Instiktivističke teorije	122
– Bihevioristička teorija	123
– Humanistički pravac	124
– Psihološka teorija G. L. Bona	126
6.3. Savremene građanske doktrine	128
(savremeni pravci teorijske misli u sociologiji)	
– Formalna škola u sociologiji	128
– Empirijska škola u sociologiji	130
– Sociometrijska škola u sociologiji	130
– Neopozitivizam	131
Sociologija SAD: T. Parsons i K. Merton	133
– Funkcionalistička škola	133
– Fenomenološka škola	138
6.4 Opšte karakteristike i kritika građanske sociološke teorije	139

DEO TREĆI

*SOCIOLOŠKI ASPEKTI MARKSOVE (dijalektičko-konfliktističke)
MISLI – utopijske i naučne relevantnosti*

Odeljak sedmi 7.	DRUŠTVENO-ISTORIJSKI USLOVI I TEORIJSKE PRETPOSTAVKE POJAVE I RAZVOJA MARKSIZMA	143
7.1. Društveno-istorijski uslovi		143
7.2. Teorijske pretpostavke marksizma		144
7.3. Idejne struje u marksizmu		155
Staljinizam-destrukcija marksizma		157
Odeljak osmi 8.	IDEJE, STRUJE I POKRETI U VREME NASTAJANJA MARKSOVOG (I ENGELSOVOG) MISAONOG PUTA	159
Odeljak deveti 9.	MARKSIZAM – JEDNO SHVATANJE RAZVITKA DRUŠTVA U ISTORIJI	165
Odeljak deseti 10.	SHVATANJE ČOVEKA KAO ČOVEKOVOG DRUŠTVENOG SVETA	171

Odeljak jedanaesti 11.	KRITIČKI MARKSIZAM – KRITIČKA SOCIOLOGIJA – (Osnovna stanovišta i područja marksističke sociološke teorije)	177
11.1.	Polazna stanovišta	177
11.2.	Kvalifikovanost marksističke sociološke teorije	187
11.3.	Formacije i razvoj marksističke sociološke misli	190
Odeljak dvanaesti 12.	NEOMARKSIZAM I POSTMODERNISTIČKE INTERPRETACIJE (Teorijski zahvati, iluzije i utopije)	193

DEO ČETVRTI

PERIODIZACIJA ISTORIJE: EKONOMSKE FORMACIJE DRUŠTVA

Odeljak trinaesti 13.	PODELA RADA; SVOJINA; DRUŠTVENO-EKONOMSKE EPOHE I FORMACIJE	209
13.1.	Podela rada – temelj razvitka društva	209
13.2.	Svojina. Pojam, nastanak i razna shvatanja svojine	211
13.3.	Društveno-ekonomske epohe i formacije	215
13.4.	Pojam i suština marksističkog shvatanja socijalno-istorijske zakonitosti i sociološkog zakona	217

DEO PETI

SOCIJALNA STRUKTURA I STRATIFIKACIJA

Odeljak četrnaesti 14	SOCIJALNA STRUKTURA	221
14.1.	Pojam, glavna obeležja i promene socijalne strukture	221
14.1.1.	Uvodno određenje socijalne strukture	221
14.1.2.	Različita shvatanja socijalne strukture	223
14.1.2.1.	Shvatanje socijalne strukture u građanskoj sociološkoj teoriji	223
14.1.2.2.	Marksističko shvatanje strukture i razvoja društva	225
14.2.	Osnovni elementi socijalne strukture	229
14.2.1.	Uvodna razmatranja	229
14.2.1.1.	Individua	232
14.2.1.2.	Rad – centralna sociološka činjenica	236
14.2.1.3.	Elementi procesa rada	245
14.2.1.4.	Pojam i osnovna značenja organizacije	249
14.2.2.	Društvene grupe u socijalnoj strukturi	264
14.2.2.1.	Pojam, elementi i kriterijumi formiranja društvenih grupa	264
14.2.2.2.	Savremena sociologija o društvenim grupama	265
14.2.2.3.	Socijalne karakteristike i funkcije društvenih grupa	266
14.2.2.4.	Klasifikacija društvenih grupa	269
14.2.3.	Klase i klasna borba	271
14.3.	Tipovi socijalne strukture	276

Odeljak petnaesti 15. DRUŠTVENA STRATIFIKACIJA	277
15.1. Društvena stratifikacija – osnovna obeležja i različita teorijska shvatanja	277
15.1.1. Pojmovno, teorijsko određenje društvene stratifikacije	277
15.1.2. Osnovni kriterijumi i atributi stratifikacije	282
15.1.3. Osnovne vrste stratifikacionih sistema	284
15.2. Stratifikacija u savremenim društvima	288
15.2.1. Osnovni problemi stratifikacije u kapitalističkim društvima	288
15.2.2. Neki elementi društvene stratifikacije u dosadašnjim socijalističkim društvima	290
15.2.3. Stratifikacija i prikrivanje klasnih razlika (Kritika teorije društvene stratifikacije)	292

DEO ŠESTI

MORFOLOGIJA DRUŠTVENOG SISTEMA

Odeljak šesnaesti 16. POJAM I ODREĐENJE DRŽAVE	297
16.1. Pojam države	297
16.2. Teorije o nastanku države	298
16.3. Država – proizvod nepomirljivih klasnih suprotnosti	302
16.4. Osnovni tipovi i oblici države	306
16.5. Država – nosilac zakonske pravde (ocene raspada države SFRJ)	308
Odeljak sedamnaesti 17. SHVATANJE PRAVA	313
Odeljak osamnaesti 18. POLITIČKE PARTIJE	317
18.1. Određenje pojma političke partije (ili stranke)	317
18.2. Različita shvatanja o političkim partijama	318
18.3. Poreklo i razvoj političkih partija	320
18.4. Funkcije političke partije	320
18.5. Odnos političkih partija i grupa, klasa	321
18.6. Struktura političkih partija	323
18.7. Vrste (tipovi) političkih partija	323
Odeljak devetnaesti 19. DRUŠTVENI PODSISTEMI	325
19.1. Nauka	325
19.2. Filozofija	327
19.3. Religija	328
19.4. Kultura	330

DEO SEDMI

OSNOVNI OBLICI GLOBALNIH DRUŠTVENIH ZAJEDNICA

Odeljak dvadeseti 20. ETNIČKE ZAJEDNICE	335
20.1. Horda	335
20.2. Rod	335
20.3. Pleme	336
20.4. Narod	336
20.5. Nacija	337

20.5.1. Termin i pojam nacije, razvoj pojma nacije, nastajanje novog pojma	337
20.5.2. Socijalno-istorijski uslovi nastanka nacije	339
20.5.3. Teorije o naciji	341
20.5.4. Nacije i nacionalizam	343
20.5.4.1. Nacionalizam i razvoj	343
– Uzroci nastanka nacionalnih država	344
– Austromarksizam o nacionalizmu	345
– Nacionalizam i industrijalizam	345
– Razlike između „starog” i „novog” nacionalizma	346
– Suprnationalne ustanove	347
– „Razvojni” i drugi nacionalizmi	348

DEO OSMI

TIPOLOGIJA I RAZVOJ SAVREMENIH GLOBALNIH DRUŠTAVA

Odeljak dvadesetprvi 21. PROMENE I RAZVOJ DRUŠTVA	351
21.1. Predindustrijsko društvo ili agrarno društvo	352
21.2. Industrijsko društvo (staro industrijsko društvo)	353
21.2.1. Polazni pojam	353
21.2.2. Promene – način života	354
21.2.3. Osobeni socijalni procesi	354
21.3. Od industrijskog ka postindustrijskom društvu	356
21.3.1. Kraj industrijalizovanog društva	356
– Evolucija i progres	357
– Logika industrijalizma	357
21.3.2. Tehnologija i društvene promene	358
– Priroda razvijenog industrijskog društva	
(Advanced society)	358
21.3.3. Socijalna stratifikacija industrijalizma	359
– Uticaj industrijalizma na socijalnu stratifikaciju	359
– Uticaj stratifikacije na industrijsko društvo	359
21.4. Postindustrijsko društvo: konceptualna skica	360
21.4.1. Glavne razlike	360
– Sektorska diferencijacija	361
– Upotreba znanja	361
– Različita „vremenska” orijentacija	361
21.4.2. „Axijalni” principi postindustrijskog društva	362
21.4.3. Post-industrijsko društvo i promene u strukturi radne snage	362
Bibliografija	365